

La incidència de la PAC.

Les explotacions agràries han de negociar amb els agents que es troben per damunt o per davall el preu dels productes que venen i compren i això condiciona els seus guanys i fa, també, que es decideixen per unes determinades produccions o una determinada manera de fer. No tots els guanys i les decisions que prenen les explotacions agràries depenen, però, dels mercats (i de condicions físiques o socials locals), perquè les activitats agràries enregistren de fa temps una forta intervenció pública. Aquesta intervenció pren diferents formes que fan que es pugui dir que la política agrària també conforma el territori i el paisatge agrari.

Origen i plantejament de la Política Agrícola Comuna

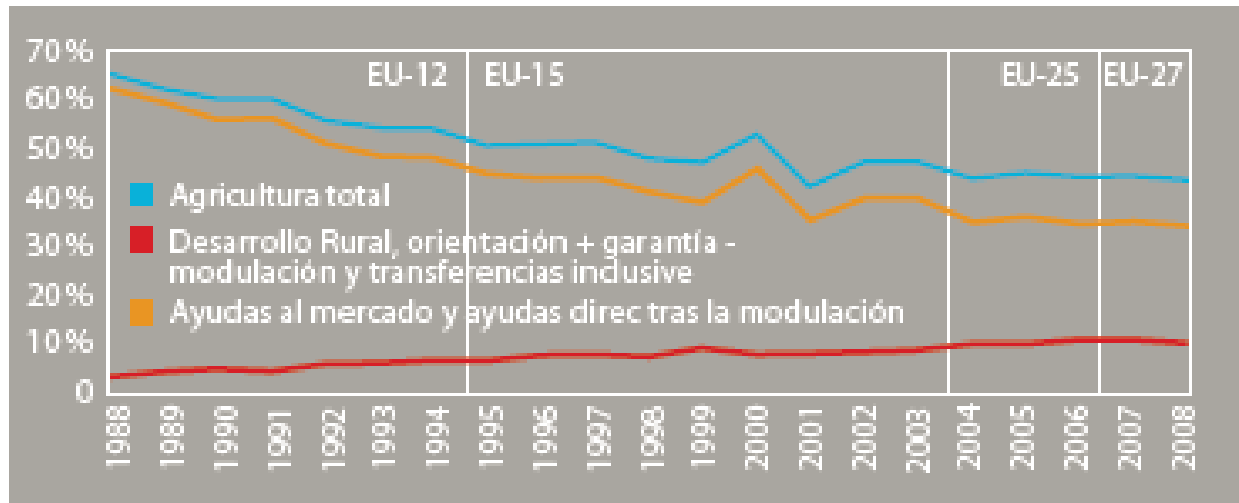
Les guerres del segle XX fan de l'alimentació un sector estratègic i això porta els estats a assegurar-se un cert nivell d'autosuficiència alimentària. Tots els estats han intervingut en la fixació dels preus dels productes agrícoles essencials i controlen l'exportació i importació de productes agraris. I l'agricultura i el comerç dels productes agrícoles serà la peça clau del mercat comú que dona origen a la Comunitat Econòmica Europea (CEE) a final dels anys 1950. Encara avui dia, la Política Agrícola Comunitària (PAC), s'emporta la part principal del pressupost comunitari i el suport als cereals i la llet, els productes bàsics dels dos països que donaren origen a la CEE, s'enduu la major part del pressupost agrari comunitari.

- 18 d'abril de 1951. Bèlgica, Holanda, França, Alemanya, Luxemburg i Itàlia firmen el tractat de París pel qual es crea la Comunitat Europea del Carbó i l'Acer, CECA.
- 25 març 1957. Els sis firmen els tractats constitutius de la CEE, Comunitat Econòmica Europea, i de l'Euratom, la Comunitat Europea de l'Energia Atòmica.
- 3 a 11 de juliol de 1958. L'assemblea d'Stresa (Itàlia) fixa les bases de la Política Agrícola Comuna.
- 14 gener 1962. El Consell de Ministres adopta els primers reglaments de la Política Agrícola Comuna que entraran en vigor durant el mateix any. LA PAC s'orienta cap a la creació d'un mercat únic per als productes agraris i la solidaritat financera, que recolza en la proposta d'un Fons Europeu d'Orientació i Garantia Agrícola, FEOGA, el qual es crearà pròpiament el 1964.

La PAC reposa sobre dos pilars; la política de mercats o de preus i la política de desenvolupament rural, que abans de l'Agenda 2000 es coneixia com a política d'estructures. La política de mercats constitueix el gruix principal dels ajuts, un 87% del pressupost (2005), i s'organitza en sectors de producció que tenen un nivell de suport molt desigual. Mentre, la política de desenvolupament rural, que més endavant es detalla, recull la part minsa restant del pressupost que es reparteix entre diferents mesures de suport a les explotacions o a la indústria o per activitats alternatives.

Tal com es reflecteix en el gràfic adjunt, el pressupost assignat a la PAC ha anat perdent pes en el conjunt del pressupost de la Unió Europea, però representa encara la meitat del pressupost total. Mentre la política de mercats, tot i perdre pes davant la política d'estructures o desenvolupament rural, representa encara les 2/3 parts de la PAC.

Evolució del pressupost assignat a la PAC per grans pilars i % sobre el pressupost total de la Unió Europea.

Font: UE, La Política Agrícola Común en Detalle, 2009.

La política de mercats i la seva incidència territorial

La política de mercats recolza històricament sobre les Organitzacions Comunes de Mercat (OCM), a l'interior de les quals es regula la producció i el comerç de productes agrícoles. La gestió de les OCM, que es regeixen per reglaments propis, corre a càrrec de la Comissió Europea assistida per un Comitè de Gestió i s'ha concretat històricament en un seguit de mesures, que es recullen en el quadre adjunt. Les OCM han anat augmentant amb el temps fins a cobrir pràcticament totes les produccions agrícoles.

Quan l'estat espanyol entra a la CEE l'any 1986 la PAC ha experimentat ja un nivell de desenvolupament important, tant pels productes coberts, com per les mesures de regulació i suport dels mercats agraris. I al mateix temps és una PAC que es comença a replantejar el seu fonament, la política de preus, que consistia en el manteniment de preus elevats per als productes agraris a base de gravar les importacions, subvencionar les exportacions i/o assegurar uns preus mínims interiors. La política de preus comportaria l'aparició d'excedents, de manera que el 1976 s'hagué de prohibir ja la plantació de noves vinyes i el 1984 s'instauraren les quotes lleteres que fixaven la producció lletera.

És amb la reforma de 1992 impulsada per MacSharry que comença a donar-se el tomb a la PAC. A partir d'aleshores comença la davallada de les subvencions a l'exportació i de les diferents mesures destinades al suport dels mercats, mentre s'instauraran i creixeran progressivament les ajudes destinades directament als productors. Aquests ajuts directes es contemplen inicialment com una compensació a les rendes dels pagesos per la davallada dels preus de referència dels seus productes. Amb les successives reformes, la inclosa a l'Agenda 2000, la del 2003 i les posteriors que s'endevenen, els ajuts directes als productors esdevenen la peça central i principal de la PAC, davant les limitacions cada cop majors a la intervenció en els preus. De la Ronda Uruguai del GATT iniciada el 1986 i dels posteriors acords en el marc de l'Organització Mundial del Comerç

(OMC), que es crea pels acords de Marràqueix de 1995, neixen les obligacions de la Unió Europea d'obrir els seus productes agraris als mercats internacionals, i aquest fet està comportant la desaparició de totes aquelles ajudes que reforcen les barreres duaneres o corregeixen els preus interiors.

Davant la pressió que exerceixen els països menys desenvolupats que són grans productors agrícoles en l'àmbit de l'OMC i davant la pressió dels mateixos països comunitaris contribuïdors nets a la PAC, la PAC sembla situar-se en un procés de reforma quasi continua que s'orienta ja cap a la reducció general del suport al sector agrari. En qualsevol cas, les línies actuals venen bastant marcades pels **acords dels ministres d'agricultura de juny de 2003**, els quals es concreten en diferents normatives horitzontals, particularment el Reglament (CE) 1782/2003, i d'altres per a cada sector de producció. En essència, la política de mercats es concreta en tres tipus de mesures:

- **La desconexió dels ajuts de la producció.** S'estableix un sistema de pagament únic per explotació, el qual es calcula segons la mitjana dels pagaments obtinguts en el període de referència 2000-2003. Es reconeix un *dret d'ajut per hectàrea*, resultat de dividir la mitjana de pagaments per la mitjana d'hectàrees, i en el cas dels ramaders que no tenen terra és reconeix un *dret d'ajut supeditat a condicions especials* simplement relacionat amb els pagaments passats. També es preveuen uns drets per la retirada de terres en funció de les referències històriques. Aquests drets es poden comprar i vendre, sense que estiguin lligats a un determinat tipus de cultiu o de bestiar, ni tampoc a una determinada finca, per bé que per gaudir del dret cal disposar de la quantitat d'hectàrees consignada inicialment. Es preveuen algunes excepcions a l'extensió general de la desconexió, que en el cas de l'estat espanyol s'ha decidit siguin les màximes possibles (un 25% de connexió en conreus herbacis, 50% en la prima d'oví i cabrum, 100% en la prima a vaques braves i vedells, 5% en oli d'oliva).
- **L'ecocondicionalitat.** És provablement la novetat més important per la seva incidència territorial, en quant se supedita la concessió dels ajuts al compliment de les normes europees en matèria de medi ambient, seguretat alimentària, sanitat animal i vegetal i benestar animal, així com a l'observació d'allò que s'anomenen bones pràctiques agràries. En els annexos del Reglament (CE) 1782/2003 s'especifiquen aquestes condicions que apareixen més detallades en altres reglaments comunitaris i que els estats i regions concreten encara més en matèria de bones pràctiques agràries, les quals es comenten en altres capítols.
- **La modulació.** Es planteja la reducció dels ajuts a les explotacions en un percentatge únic i lineal d'un 3% pel 2005, 4% pel 2006 i 5% del 2007 al 2012. Les explotacions amb menys de 5000 euros d'ajuts directes són excloses de la reducció. Per altra part les quantitats alliberades passen a nodrir el pressupost de l'altre pilar de la PAC, la política de desenvolupament rural.

Per al funcionament d'aquestes mesures es preveuen uns sistemes d'assessorament i suport, que obren la porta a **un ampli control de l'Administració agrària sobre el territori**:

- El pagament únic de les explotacions es controla a través d'un Sistema Integrat de Gestió i Control (SIGC), el qual és constituït per una base de dades informàtica, amb un sistema d'identificació de les parcel·les, d'identificació i registre dels drets d'ajut, i registre dels agricultors i les sol·licituds d'ajut (s'ha detallat anteriorment en parlar de la DUN).
- Un sistema d'assessorament als pagesos en relació a les qüestions legals de la gestió de les explotacions i els aspectes relacionats amb l'ecocondicionalitat.

Si en el passat es podia dir l'existència de determinades produccions més subvencionades que unes altres afavoria la implantació de les primeres i els canvis en el paisatge conseqüents, **la nova PAC canvia les regles del joc**. Els *drets d'ajut* relacionats amb la desconexió tenen uns efectes territorials indiscutibles:

- S'ha comentat abastament que la desconexió dels ajuts representa el perill d'abandonament o la davallada de la producció de moltes finques o ramats, que perdran l'incentiu per produir. Aquest pot ben bé ser el resultat en molt indrets del país, sobretot a les terres més pobres; però això tampoc caldrà atribuir-ho del tot a la nova PAC, sinó a l'evolució dels mercats agraris mundials.
- Per bé que els drets no estiguin directament vinculats a una finca, sí ho estan majoritàriament a una superfície conreada i això ha augmentat automàticament el preu de la terra, tant a efectes de compra com a efectes d'arrendament. Cal tenir en compte que en la venda de drets sense terres es produeix una retenció d'un 50% dels drets en els 3 primers anys i d'un 30% en els següents (drets que passen a la reserva nacional); mentre la venda de drets amb terres només suposa la retenció d'un 5% (un 0% quan es ven tota l'explotació o es ven a joves pagesos).
- En excloure les fruites i hortalisses i les patates de consum de les produccions que es poden fer en les hectàrees amb drets d'ajut, s'està de fet posant límits a l'expansió d'aquests conreus que es troben entre els més intensius i amb un valor afegit més elevat.
- La transformació en regadiu i les inversions en millora perden un cert interès en quant les rendes en concepte de drets d'ajut no varien, de manera que s'han de valorar estrictament les rendes derivades del mercat.
- A la llarga, els qui tenen uns drets per hectàrea superiors (determinades produccions de regadiu) són els qui menys incentiu han de tenir per a millorar els seus resultats productius. També són els qui més fàcilment poden assumir una millora en finques amb drets més baixos.
- El procés mateix de recensament de les *hectàrees admissibles* determina, per altra part, contradiccions i paradoxes diverses, que afavoreixen uns determinats cultius i sistemes de producció per damunt d'uns altres. El recensament resulta particularment negatiu pels *conreus associats* on intervenen produccions excloses d'ajut, que s'han de restar de la superfície admissible, circumstància que empeny cap a l'arrencada i que té uns efectes ecològics i paisatgístics gens satisfactoris.

Mesures clàssiques de mercat contemplades i finançades per la Política Agrícola Comunitària actual.

Instrument	Tipus	Definició
Mesures de gestió dels mercats agrícoles	Compra d'un producte agrícola a un preu establert amb anterioritat per l'autoritat	- Intervenció automàtica i total - Intervenció automàtica i parcial - Intervenció condicionada a decisió prèvia de la Comissió Europea
	Emmagatzematge	Quan s'arriba a una saturació del mercat per excés d'oferta, se potencia l'emmagatzematge privat o públic del producte.

	Control de la producció	Mitjançant diferents mecanismes: quotes nacionals de producció, quotes nacionals de producció garantida, quotes comunitàries de producció garantida, quotes nacionals d'excedents.
	Foment de agrupacions de productors	Mitjançant ajuts comunitaris
Mesures d'ajuts a la renda		Mitjançant concessió d'ajuts i primes als productors (pagaments per superfície, a la producció, etc.)
Instruments aplicats en els intercanvis comercials amb països tercers	Mecanismes utilitzats en relació amb les importacions	- Drets de duana i exaccions reguladores a la importació, per mitjà dels quals no entren a la Comunitat productes agrícoles amb preus inferiors als fixats a escala comunitària - Exigència de presentació de certificats d'importació - Mesures temporals de salvaguarda que pot adoptar la Comissió en cas de perturbacions importants al mercat comú
	Mecanismes utilitzats en relació amb les exportacions	Els productes europeus tenen preus superiors als preus internacionals i la UE intenta fer-los més competitius a l'exterior mitjançant: Restitucions a l'exportació, varien en funció de la diferència del preu comunitari i l'internacional Exigència de presentació de certificats d'exportació Imposició de drets d'exportació
	Mesures que afecten la importació i l'exportació	Es pot prohibir tant el recurs al règim de perfeccionament actiu com al passiu
Imposició de normes de qualitat i seguretat dels productes		Normes comunes que garanteixin als consumidors una alimentació sana, i indirectament comporten limitacions en els intercanvis exteriors.

Font: elaboració pròpia a partir de Jaume Roca (coord.) (2005); La política agrícola i rural de la Unió Europea i la seva aplicació a Espanya i a Catalunya; Barcelona: Patronat Català pro Europa.

Origen i plantejament de la política d'estructures comunitària

El que s'anomena política d'estructures comunitària té el seu origen en els lleis d'orientació franceses de 1960 i 1970. La finalitat més o menys explícita d'aquestes lleis, amb les ajudes a les explotacions agràries corresponents ha estat en el fons una: **accelerar la desaparició i concentració de les explotacions**, tot reduint el cost social de la transformació.

Sicco Mansholt, vicepresident de la Comissió i Comissari d'Agricultura entre 1958-1972, és el gran impulsor de la PAC i alhora el que presenta la primera gran proposta de reformes davant l'aparició d'excedents, el *Pla Mansholt* aprovat pel Parlament Europeu el gener de 1964, el qual planteja portar a l'escala comunitària i aprofundir les mesures de transformació de les estructures de producció aplicades a França. L'ambició *Pla Mansholt* es tradueix en les modestes Directrius Comunitàries de 1972, les quals introdueixen unes línies d'ajuts que encara avui dia marquen l'anomenada política d'estructures (actualment política de desenvolupament rural).

- 159. Ajuts per a la modernització de les explotacions. Dirigida a subvencionar les inversions de les explotacions amb possibilitats de ser rendibles.
- 160. Estímul del cessament de l'activitat i reassignació de la terra a la millora d'estructures.
- 161. Millora de la qualificació dels agricultors.

Més tard, la Directiva 268/1975, que introduïa compensacions específiques per als agricultors de les **àrees de muntanya i desafavorides**, completava l'esquema anterior. Aquesta Directiva, a banda de determinades inversions destinades a millorar les infraestructures de la ramaderia extensiva, introduïa en especial les Indemnitzacions Compensatòries de Muntanya, ICM, avui dia encara plenament vigents. Les ICM representen una prima per cap de bestiar destinada a compensar els handicaps de la producció a les àrees de muntanya; els municipis de muntanya inclosos apareixen en el mapa adjunt.

En els anys 1980 l'aparició **d'excedents agraris** obliga a un cert replantejament de la política d'estructures: cooperar amb la política de preus per tal d'ajustar l'oferta agrària, tot amortint els efectes socials desfavorables dels ajustaments. Entre 1987-1988 s'adopten un seguit de reglaments estructurals que modifiquen els ajuts estructurals en aquest sentit:

- 1760/87 que modifica el reglament 797/85 que refonia les normatives anteriors: modernització de les explotacions, ajuts a la instal·lació d'agricultors joves i la resta de directives.
- 1094/88. Retirada de la producció agrícola de volums importants de terres no marginals en explotacions rendibles.
- 1096/88. Foment del cessament de l'activitat agrícola: prejubilació. Prima el cessament del cultiu o l'ús forestal de les terres alliberades.

No es pot oblidar que la correcció dels efectes excedentaris de la política de mercats, passarà a les darreries dels anys 1980 per la introducció de condicions que comporten la introducció d'objectius estructurals en la política de mercats. De fet, és això el que representa la introducció en les ajudes directes als productors de llinars segons el volum de la producció i/o penalitzacions també segons el volum produït i amb excepcions per als petits productors.

Al mateix temps, a finals dels anys 1980 es produirà un canvi important i és que les subvencions que fins aleshores es destinaven exclusivament a les activitats agràries, comencen a obrir-se cap a d'altres activitats. Per a la solució dels problemes socials derivats de la *política de mercats*, en definitiva, es començarà a **fer més incís en la política rural** que no en la *política d'estructures*. Això implicarà l'aparició de noves línies d'ajuts comunitàries destinades a:

- Millora de les infraestructures de les àrees rurals.
- Recolzament a la creació d'ocupació no agrícola.
- Política formativa i d'elevació del nivell cultural.

A principi dels anys 1990 es cada cop més clar que a part de provocar greus problemes d'excedents, el productivisme de l'agricultura comunitària està creant **greus perjudicis ambientals**. A partir del 1992 l'anomenada nova PAC (cada cop amb menys anys de separació apareixen noves PAC que adapten o modifiquen les premisses polítiques anteriors) concretarà les reflexions anteriors amb unes primeres mesures ambientals:

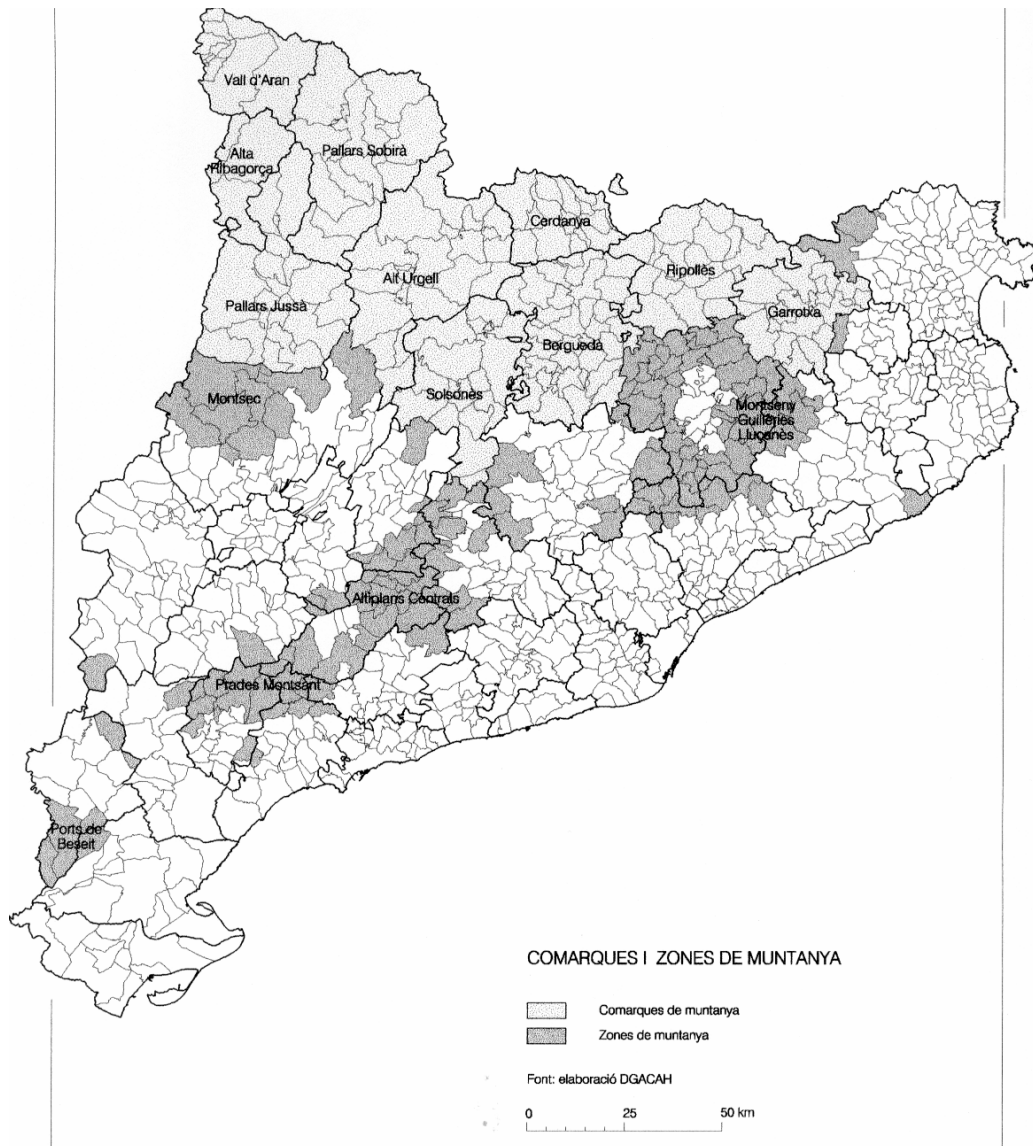
- El Reglament (CEE) 2078/92 introdueix els ajuts agroambientals per als mètodes de producció agrícola compatibles amb el medi ambient per al període 1993-1999. Altres mesures agroambientals afecten la política de mercats, amb la promoció del guaret i els usos extensius.
- Reforçament de la política forestal, amb ajuts per a la reforestació o l'explotació forestal.

L'avenç d'allò que pot ser realment la nova política d'estructures enunciada l'any 1992 per la UE té com a punt de referència els contractes signats pel Ministeri d'Agricultura francès i alguns pagesos del Midi el novembre de 1999, amb l'acord de Brusel·les. Aquests contractes desenvolupen la nova Llei d'Orientació francesa que condiona els ajuts als agricultors al compliment de determinades condicions de producció (en la línia de l'agroecologia), fomenta les produccions i sistemes productius locals i diferenciats i inclou operacions que fan referència al manteniment de l'espai rural.

La **política d'estructures depèn**, en definitiva de l'acord polític sobre els objectius a cobrir pel sector agrari:

- Als anys 1960-1970 eren clars: suport de les explotacions agràries amb possibilitats de ser rendibles. Malgrat tots els canvis, aquest objectiu es manté i guia encara una part important dels ajuts.
- En els anys 1980-1990 els objectius esdevenen poc clars: impossibilitat de continuar modernitzant les explotacions familiars mitjanes pels excedents, gran desenvolupament d'activitats extra agràries. El manteniment de la població i l'activitat en els territoris rurals ja no depèn tant de l'agricultura, com d'altres activitats i dinàmiques.
- A principi del 2000 un nou objectiu pren força sobre els anteriors i és la preocupació pel deteriorament del medi ambient. D'alguna manera, passa a un primer terme la reducció dels costos mediambientals de l'agricultura i la potenciació de les virtuts mediambientals dels territoris rurals.

Municipis pertanyents a comarques i municipis de muntanya a Catalunya (Llei 2/1983)

Font: Departament de Política Territorial i Obres Públiques, Servei d'Acció Comarcal. En el marc de la reforma de la PAC que arrenca amb els treballs de l'agenda 2000, el Reglament (CE) 1257/1999 situa formalment les zones de muntanya sota el paraigua genèric de les zones desfavorides, dins les quals es contemplen "altres zones desfavorides" i les "zones amb dificultats específiques", tal com es veu més endavant. A través de l'Ordre de 23 de febrer de 2003 el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca desenvolupa el Reglament anterior i proposa un nou llistat de municipis de zones desfavorides, incloent-hi la muntanya, que canvia i contradiu, en part, la llista derivada de la Llei 2/1983.

De la política d'estructures a la política de desenvolupament rural

Tal com posa de relleu l'evolució dels ajuts estructurals, a finals dels anys 1980 adquireix relleu com a guia de la política comunitària el concepte de desenvolupament rural. Les activitats agràries per elles mateixes ja no serveixen per assegurar el manteniment de la població en els territoris menys poblats des països occidentals. Cal afavorir la diversificació de l'activitat de les explotacions agràries i cal, al mateix temps, recolzar aquells altres sectors d'activitat presents i

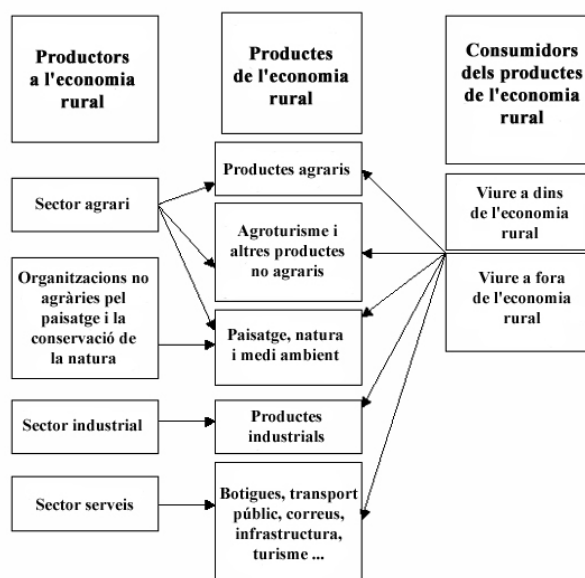

amb un potencial de creixement en aquestes àrees menys poblades. D'aquí neixen les polítiques de desenvolupament rural, que ens situen dins l'esquema del quadre adjunt.

A propòsit de l'anomenada Agenda 2000, la Comissió Europea mirarà de donar coherència a les diferents ajudes de la Política Agrícola Comunitària que no formen part de la política de mercats tot establint un marc general de desenvolupament rural. Dins d'aquest marc, els estats i regions de la Unió Europea són cridats a establir les seves pròpies estratègies de desenvolupament local i les necessitats de recursos exteriors per recolzar aquestes estratègies. D'aquí sorgiran tot un seguit de documents de planificació econòmica que guien les subvencions comunitàries per al període 2000-2006 i que de nou tornen a plantejar-se per al període 2007-2011. Aquests documents de planificació, en els quals s'estableixen les estratègies de desenvolupament local i les mesures i recursos per a dur-les a terme, formen part d'un conjunt esglaonat d'intervencions entre les quals es destaquen (més concretament per al període 2007-2011):

- El **Pla de Desenvolupament Rural** a escala estatal, el qual representa pròpiament un document marc que serveix de coordinació dels Plans de Desenvolupament Rural regionals, i en el qual es dona coherència a les propostes fetes per aquests. Els Estats i les Regions cofinancen amb la Comissió Europea les mesures previstes en els Plans de Desenvolupament Rural.
- El **Pla de Desenvolupament Rural regional** que s'elabora a nivell de Catalunya i en el qual s'estableixen les línies mestres del desenvolupament rural regional amb la distribució de recursos que més s'adiu a les necessitats detectades. Aquest Pla ha de ser aprovat per la Comissió Europea i disposa d'un mecanisme d'avaluació del compliment de les mesures establertes.
- El **Programa Leader** és pròpiament una de les peces incloses en el PDR que fa referència a la promoció de l'activitat econòmica en l'àmbit d'una comarca o d'un conjunt similar de municipis agrupats amb aquesta finalitat. Els programes Leader s'inicien, però, molt abans de l'existència dels PDR, amb uns primers Leader que estrenen la política de desenvolupament rural integrat i participatiu en el període 1991-1994. Els programes Leader neixen amb la vocació de contribuir al desenvolupament dels territoris menys poblats i més problemàtics, i es decanten cada cop més cap a la iniciativa privada. Les administracions locals contribueixen, en qualsevol cas, a l'elaboració del document en que es concreta el Programa i formen part del Grup d'Acció Local encarregat de la seva gestió i seguiment.
- El **Programa Proder** constitueix una figura similar al programa Leader, que s'aplicà en el període 2000-2006 en territoris no inclosos en l'anterior. L'organització i aplicació del Programa es feia de manera similar, per bé que pròpiament recollia les línies d'ajuts del PDR destinades a la diversificació de l'activitat: artesanía, agroturisme i altres activitats des serveis i/o petites indústries.

Produccions agràries i no agràries en el marc del desenvolupament rural

Font: Ida J. Terluin i Gabe S. Venema (juny 2003) a Towards regional differentiation of rural development policy in the EU (The Hague, Agricultural Economics Research Institute)

Directius i contingut del Pla de Desenvolupament Rural de la Unió Europea (2007-2013)

Eixos	Finançament	Línies d'ajut	Prioritats
1. Augment de la competitivitat de l'agricultura i silvicultura	Mínim del 10% de la dotació nacional Cofinançament UE 50%	A les estructures de producció: incorporació de joves, cessament de l'activitat, formació, plans de millora. A les indústries agràries de transformació Realització d'infraestructures Innovació, millora de la qualitat	Transferència de coneixements i innovacions a la branca alimentària i en sectors prioritaris d'inversió en capital fix i humà
2. Millora del medi ambient i l'entorn rural	Mínim del 25 de la dotació nacional Cofinançament UE: 55%	Indemnitzacions compensatòries de muntanya i zones desfavorides. Ajudes agroambientals. Compensació pels espais Xarxa Natura 2000. Reforestació i millores forestals.	Biodiversitat i preservació dels sistemes agraris i forestals de gran valor mediambiental, aigua i canvi climàtic (Xarxa Natura 2000)
3. Qualitat de vida a les zones rurals i diversificació econòmica	Mínim del 10% de la dotació nacional Cofinançament UE 50%	Per a la diversificació: agroturisme, artesanies i altres (programa Proder). Infraestructures comunitàries i conservació del patrimoni. Formació dels agents econòmics.	Crear oportunitats d'ocupació (Manteniment Proder: incorporació dones, formació de joves, aplicació de les TIC;...)
4. Eix transversal programa Leader	Mínim del 5% de la dotació nacional Cofinançament UE: 55%	Estratègies de desenvolupament per part de grups d'acció local. Cooperació interterritorial i creació de xarxes	Millorar la complementarietat i la coordinació i mobilitzar el potencial de desenvolupament endogen

Font: elaboració pròpia a partir de la Decisió del Consell sobre les directrius estratègiques comunitàries de desenvolupament rural. (COM 2005/304 final). Malgrat tots els enunciats, cal tenir en compte que la meitat del pressupost públic per al desenvolupament rural, se l'enduen en el període 2000-2006 els ajuts a la indústria agrària.

Darreres evolucions de la PAC

L'evolució dels mercats obliga a revisions, que es fan succeint en el temps. El darrer xequieg, aprovat pel Consell de Ministres d'agricultura el novembre de 2008 confirma les polítiques anteriorment enunciades (la nova PAC 2003), amb algunes adaptacions específiques relacionades amb l'evolució dels mercats mundials (risc de desabastament):

- S'amplia la desconexió dels ajuts als estats membres que mantien alguns pagaments lligats a la producció. S'exceptuen els ajuts a les vaques de carn i les primes per oví i cabrum.
- Abolició de la retirada de terres; suprimida la obligació de deixar un 10% per guaret.
- Es simplifica la condicionalitat i s'afegeixen nous requisits sobre millor gestió de l'aigua i altres.
- Augment anual de les quotes làcties en un 1% fins a la seva desaparició l'abril del 2015.
- Es flexibilitzen els ajuts per als sectors amb problemes especials (mesures de l'article 68) que disposen els mateixos estats amb el límit del 10% del propi topall pressupostari per sectors; obertura a d'altres sectors, atenció de situacions de crisi natural o sanitària. Finançament adicional als 12 nous estats membres per aquesta mesura.
- Ampliació del règim de pagament únic per superfície d'alguns estats fins el 2013.
- Possibilitat de transferència de fons no gastats pels estats cap a mesures de l'art. 68 o el desenvolupament rural.
- Finançament complementari per programes mediambientals i acompanyament del sector lacti a partir d'un recàrrec suplementari del 4% per les explotacions que superen els 300.000 euros anuals d'ajuts directes.
- Augment del topall dels ajuts a la inversió per a joves agricultors (55.000 a 70.000 euros).
- Es limita o redueix el mecanisme d'intervenció dels mercats; se suprimeix pel porcí i es fixa en 0 per l'ordi i el sorgo. Es posen límits a la intervenció en blat, mantega i llet desnatada per damunt dels quals es recorre a licitacions.
- S'eliminen o redueixen les subvencions per conreus utilitzats per produir energia.